

УДК 378.046.4

Ганна Ткачук,
молодший науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних
ресурсів Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України, аспірант
Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України

СИСТЕМНО-КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО –ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В КУЛЬТУРНО- ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Концептуальна модель формування готовності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів до реалізації особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності будується на визнанні факту, що професійне середовище виступає провідним системоутворюючим фактором в об'єднанні всіх зусиль в створенні умов для освоєння особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності, для формування готовності викладача до неї. Сприяти формуванню професійної готовності викладача до реалізації особистісно-орієнтованого підходу можна в процесі його реальної професійної діяльності, здійснюваної в умовах конкретного освітнього закладу [1].

Нами була розроблена методика системно-комплексної діагностики готовності викладачів до реалізації особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності і визначення ефективності процесу її формування в умовах професійного середовища.

У концепції формування готовності підкреслюється необхідність активного (суб'єктного) включення самого педагога в процес досягнення цього результату як обов'язкова умова успішності. Суб'єктна позиція педагога при реалізації системно-комплексної діагностики забезпечується через оцінювання та вибір пропонованих діагностичних програм в контексті індивідуальних розвиваючих цілей професійної діяльності, особистісних смислів і інтересів; включеність його в дослідницький процес не тільки як учасника діагностики, але і як розробника діагностичного інструментарію; запит педагога на індивідуальне консультування за результатами діагностики з метою їх осмислення та аналізу. Це робить системно-комплексну діагностику в її конкретно-практичному варіанті реалізації індивідуальним маршрутом педагога, який відповідає його цілям, запитам, рівню сформованості особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності.

Системно-комплексна діагностика містить у своїй структурі декілька змістовно-сміслових блоків.

I блок діагностики - «Психолого-педагогічна компетентність педагога як сутнісна основа готовності до реалізації особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності». Психолого-педагогічна компетентність викладача розглядається як сутнісна основа і інтегративний показник готовності до реалізації особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності. Професійно значущі особистісні якості - системоутворюючий компонент психолого-педагогічної компетентності - включається в число складових названої професійної готовності викладача. Результати діагностики за цим блоком дозволяють оцінити ступінь просування викладача шляхом професійно-особистісного становлення. Сформованість професійно значущих особистісних якостей вказує на здатність педагога здійснювати особистісно-орієнтовану взаємодію, прагнення до освоєння культурно-освітнього середовища.

II блок діагностики - «Особистісні характеристики готовності викладача до реалізації особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності». Даний діагностичний маршрут дозволяє педагогу стати суб'єктом процесу формування бажаної

готовності, який організовується на основі його особистісних смислів, прийнятих гуманістичних цінностей і відносин. Цей діагностичний маршрут передбачає вивчення в динаміці таких показників: усвідомленість вибору викладачем розвиваючої, особистісно-орієнтованої педагогічної системи; вираженість мотивації на досягнення успіху; рівень сформованості (прийняття) гуманістичних цінностей; сформованість внутрішнього локусу контролю; рівень розвитку потреби в самоактуалізації. Взаємодоповнюючи один одного, ці особистісні характеристики роблять можливими особистісний ріст педагога і його спрямованість в діяльності на розвиток особистості учня, що і є основними характеристиками особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності.

III блок діагностики - «Освоєння викладачем особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності». В рамках даного діагностичного маршруту визначаються ступінь просування викладача в освоєнні особистісно-орієнтованого підходу, наявність змін в способах і характері педагогічної діяльності на наступних етапах формування готовності в порівнянні з початковим рівнем володіння особистісно-орієнтованою діяльністю, сформованість її основних структурних компонентів (цільового, операційного, рефлексивно-оцінювального). Цей діагностичний маршрут практично збігається з процесом безпосереднього суб'єктного включення викладача в особистісно-орієнтовану педагогічну діяльність, проектування і реалізацію особистісно-орієнтованого уроку.

IV блок діагностики - «Розвиток особистісних якостей учнів під впливом особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності». Завдання даного діагностичного маршруту полягають у виявленні впливу особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності викладача на розвиток особистісних якостей учнів. Вибір особистісних якостей учнів, пріоритетних для розвитку і діагностики, обґрунтовується можливістю їх формування в навчальному процесі, а також необхідністю розвитку у учнів перш за все тих якостей, на які націлене особистісно-орієнтоване навчання.

Названі змістовно-сміслові блоки вказують на критеріальні характеристики ефективного засвоєння викладачами особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності, сформованості відповідної готовності. Назвемо їх: підвищення психолого-педагогічної компетентності викладача; рівень сформованості особистісних параметрів викладача, які забезпечують прийняття і освоєння особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності; рівень освоєння викладачем особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності; динаміка в особистісному розвитку учнів під впливом особистісно-орієнтованої діяльності.

Висунуті нами критерії ефективності процесу формування професійної готовності викладача до реалізації особистісно-орієнтованого підходу будуть перевірятись в процесі нашого дослідження. У дослідно-експериментальній роботі ми перевірятимемо припущення про те, що психолого-педагогічна компетентність виступає сутнісною основою професійної готовності викладача до реалізації особистісно-орієнтованого підходу, а розвиток психолого-педагогічної компетентності та її системоутворюючий елемент - професійно значущі особистісні якості, які слід розглядати як ведучу стратегію формування готовності викладача до реалізації особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності.

Список литературы

1. Лукьянова М.И. Готовность учителя к реализации личностно ориентированного подхода в педагогической деятельности: концепция формирования в условиях профессиональной среды: монография. Ульяновск: УИПК ПРО, 2004. 440 с.
2. Лукьянова М.И. Психолого-педагогическая компетентность учителя: диагностика и развитие: методическое пособие. М.: Сфера, 2004. 144 с.